

Αξιοκρατία και αποδοτικότητα στα ελληνικά ΑΕΙ

Του **ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑ***

Πολύς λόγος γίνεται για την αξιοκρατία στα ελληνικά πανεπιστήμια. Το ζήτημα επικεντρώνεται κυρίως στον τρόπο εκλογής και εξέλιξης του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ). Υπάρχει διάχυτη η εντύπωση στους πολίτες αυτής της χώρας ότι και στα πανεπιστήμια, όπως σχεδόν σ' όλους του άλλους τομείς της κοινωνίας, επικρατούν η αναξιοκρατία, η οικογενειοκρατία, ο κομματισμός κ.λπ.

Δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί σε ποιο βαθμό αυτή η εντύπωση ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ομως, περισσότερη σημασία έχει η γενική εντύπωση παρά η πραγματικότητα, γιατί όπως πάντα «η γυναίκα του Καίσαρα δεν πρέπει μόνο να είναι τίμια αλλά και να φαίνεται τίμια».

Η εντύπωση αυτή μαζί με άλλες, ορθές ή εσφαλμένες, εντυπώσεις για την κατάσταση στα ΑΕΙ δημιουργούν την αίσθηση στους Έλληνες πολίτες ότι το Δημόσιο Πανεπιστήμιο βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο και ότι δεν μπορεί να ξεφύγει, όπως θα όφειλε, από την γενική παρακμή όλων των θεσμών αυτής της χώρας και να δείξει το δρόμο εξόδου από την πολύπλευρη κρίση που ταλανίζει την ελληνική κοινωνία. Αυτή η γενική αίσθηση παρακμής των δημόσιων πανεπιστημίων διευκολύνει προφανώς την αποδοχή της ίδρυσης ιδιωτικών.

Το νέο νομοσχέδιο για την Ανώτατη Εκπαίδευση που κατατέθηκε πρόσφατα έχει προκαλέσει μεγάλες αντιδράσεις χωρίς ουσιαστικό λόγο, αφού οι αλλαγές που περιλαμβάνει δεν είναι τόσο ριζικές όσο θα περίμενε κανείς προκειμένου να αλλάξουν τη σημερινή κατάσταση.

Για παράδειγμα, το νέο νομοσχέδιο θα μπορούσε να περιλαμβάνει ριζικές αλλαγές σχετικά με τον τρόπο εκλογής και εξέλιξης των μελών ΔΕΠ, με τις οποίες πολύ δύσκολα θα μπορούσε κανείς να διαφωνήσει, αφού θα οδηγούσαν σε περισσότερη αξιοκρατία. Θα έπρεπε να προβλέπει ότι η εκλογή-εξέλιξη ενός μέλους ΔΕΠ γίνεται αποκλειστικά και μόνο από μέλη ΔΕΠ της ίδιας ή υψηλότερης βαθμίδας που θεραπεύουν το ίδιο ή συγγενές γνωστικό αντικείμενο μ' αυτό του υποψηφίου. Όταν ο αριθμός αυτών των εκλεκτόρων του σχετικού τμήματος δεν επαρκεί, τότε το εκλεκτορικό σώμα συμπληρώνεται με μέλη ΔΕΠ άλλων τμημάτων του ίδιου ή άλλου πανεπιστημίου ελληνικού ή/και ξένου που έχουν το ίδιο ή συγγενές γνωστικό αντικείμενο. Επίσης, το σ/ν θα έπρεπε να προβλέπει ότι τουλάχιστον δύο μέλη της Τριμελούς Εισηγητικής Επιτροπής δεν θα προέρχονται από το τμήμα του υποψηφίου.

Η πρώτη διάταξη θα εξάλειφε το φαινόμενο μέλη ΔΕΠ με εντελώς διαφορετικό γνωστικό αντικείμενο να είναι εκλέκτορες και συνεπώς να ψηφίζουν χωρίς πλήρη γνώση του έργου των υποψηφίων, επειδή απλώς ανήκουν στο σχετικό τμήμα, ενώ η δεύτερη θα εξασφάλιζε περισσότερη αντικειμενικότητα.

Ομως το νέο νομοσχέδιο περιλαμβάνει διάταξη που προβλέπει ότι μόνο το 1/3 των μελών του εκλεκτορικού σώματος και μόνο 1 μέλος της Τριμελούς Εισηγητικής Επιτροπής πρέπει να προέρχονται από άλλα τμήματα. Προφανώς αυτό δεν λύνει το πρόβλημα που αναφέρθηκε.

Επίσης, το νέο νομοσχέδιο θα έπρεπε να απαγορεύει κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος από ένα τμήμα να εκλέγονται για πρώτη φορά λέκτορες ή και επίκουροι στο ίδιο τμήμα όπως συμβαίνει σήμερα και αφήνει υπόνοιες για έλλειψη αντικειμενικότητας και αξιοκρατίας. Το νέο νομοσχέδιο δεν αναφέρει τίποτα και για το θέμα αυτό.

Στο ζήτημα της αποδοτικότητας του Πανεπιστημίου υπάρχει διάχυτη και πάλι η αίσθηση ότι, ενώ τα μέλη ΔΕΠ μέχρι τη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή παράγουν ερευνητικό έργο για να εξελιχθούν στην επόμενη βαθμίδα, η ερευνητική προσπάθεια σταματά μετά την εκλογή τους στη βαθμίδα του καθηγητή, αφού δεν υπάρχει κανένα παρόμοιο κίνητρο. Έτσι, η αποδοτικότητα του ελληνικού Πανεπιστημίου περιορίζεται, γιατί το πιο ώριμο επιστημονικά τμήμα του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού δεν ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την παραγωγή ερευνητικού έργου.

Σ' αυτό το θέμα το νέο νομοσχέδιο θα μπορούσε να προβλέπει τη χορήγηση «ερευνητικού επιμισθίου» ανά τριετία σ' αυτούς τους καθηγητές που παρουσιάζουν ερευνητικό έργο, προφανώς μετά από εισήγηση μιας επιστημονικής επιτροπής, όπως συμβαίνει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η πρόβλεψη αυτή θα μπορούσε να συνδυαστεί και με τη διαδικασία αξιολόγησης που θα εισαχθεί στα πανεπιστήμια. Το ζήτημα δεν είναι τόσο το επιμισθίο όσο η διαφοροποίηση που θα προκαλέσει μεταξύ των καθηγητών που παράγουν έργο και αυτών που δεν παράγουν.

Συναφής με τα προηγούμενα είναι και η πρόβλεψη διάκρισης των μελών ΔΕΠ σε μια επιπλέον κατηγορία, αυτή της πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, πέραν των σημερινών της πλήρους και της μερικής απασχόλησης, με αντίστοιχη μισθολογική διαφοροποίηση. Ομως το νέο νομοσχέδιο δεν προβλέπει τέτοια διάταξη. Τέλος, στο νέο νομοσχέδιο δεν υπάρχει διάταξη που να απαγορεύει στα μέλη ΔΕΠ μερικής απασχόλησης να συμμετέχουν σε εκλεκτορικά σώματα. Οι διατάξεις αυτές, αν υπήρχαν, θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας του ελληνικού Πανεπιστημίου, εφόσον έτσι θα υποστηρίζονταν τα μέλη ΔΕΠ που ενδιαφέρονται αποκλειστικά για το Πανεπιστήμιο.

* Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών